

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De iustitia et iure - Cod. Ettenheim-Münster 197

Bach, Iacobus

[S.l.], 1636

Sectio VI.

[urn:nbn:de:bsz:31-117148](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-117148)

percat, & qui tenetur tunc reus facere, hoc in personet ad
questionem de homicidio, ubi de iis disputant Doctores.

SECTIO VI

De obligationibus Advocati, et Notarii.

De Advocatis dubitatur primo: utrum Advocatus peccat defen-
dendo causam iniustam. Tertium est imprimis Advocatum debere
persequi diligentem iniustitiam causam antequam causam defen-
dam suscipiat. Tertium etiam est peccare, graviter si ex ma-
litia vel ignorantia culpabili suscipiat causam iniustam, & qui-
dem cum obligatio restituendi, ut constat ex S. Thom. in pras.
g. 63. art. 3. & coeteris coarctat. tenetur a. restituere
damna omnia & expensas parti contraria, tenetur etiam restitu-
ere suo clienti expensas litis, nisi forte eum prius admonuerit
de iniustitia causae, tunc e. sibi imputabit. an vero tenetur
restituere etiam si pro poenam qua ipsi obtinuit applicari nisi
iniquè defendisset ream, diximus disp. praecedenti sect. 9. in fin.
Quod etiam advertere hoc peccatum habere, frequenter adinve-
nitur malitiam perjury, quia plerumque solent exigi ab Advocatis, in
privilegio sui officii iuramentum de n. non suscipienda causa
iniusta vel improba, ut habetur in l. rem n. novam. §. Notarij
C. de iuribus et in alijs legibus diversarum provinciarum.
Qualis vero culpa requiratur in Advocato ut imputetur ei
inadvertentia vel ignorantia, & rade ipsi tenetur ad restitu-
tionem damnaorum, colligi potest ex his quae diximus supra disp. 3.
sect. 2. de quo vident etiam sit Parlatovius cap. 2. qua-
tionum quorundam, qui late de hoc puncto agit.

Tertio certum est post susceptam causam, quam
putavit iustam postea si re. melius considerata dicitur ee. in-
iustam, teneri advocatum admonere clientem & causam recedere.
ita docent omnes cum S. Tho. dicto art. 3. ad 2. quo etiam
causam h. se inducere litigantes ad concordiam faciendam, cum reiat
actum ee. ius partis adversae. potest tñ de facere quando existima-
ret suum clientem n. assaturum a lite, sed venaturum adversarium,
tunc e. potest adversarius concludere concordiam qua redimere &
sua venationem. an vero potest tunc advocatus manifestare
sua adversario secreta sui clientis ut melius re. defendat ab
iniusta

iniunda vexatōe. Negant cōtēter cum S. Thoma ubi s^t eam
 tñ doctrinam merito limitat, Joby 5. de Sub. g. 8. art. 3. ut proce-
 dat cōtēter loquendo, cum hoc tñ dāt qd si accusator iniunde, pro-
 ceperet, & reus est capite damnandus qd iniundam accusatōem,
 advocatū accusatoris teneretur eius falsitatem p̄verere, & id in
 iudicio testificari si opus est. ut dēfēderet innocentem, si hoc
 tñ peratur profuturum & p̄bit id faceret sine p̄gnō detri-
 mento, p̄monitō tñ p̄g accusatore ut dēfēderet, qui si dēfē-
 dere nōbit, poterit eam eius secreta revelare. Et etiam exten-
 dit ad alias eas quę paulo q̄ minorem estimatōem habereat
 ut si ageretur de libertate ^{sancti} p̄ honore, statū, aliusq̄ perso-
 na illustri. Adit deniq̄ advocatū rei hēt sciret evon
 se iniunde p̄tegere, a sentia capitali n̄ p̄e, eius iniunditiam
 p̄verere, sed solum debere tutelam dēverere.

Quarto conveniunt fere, P. D. in hoc, qd quando
 advocatū factū p̄cedenti examine ^{impevit} casū ag dubiam vel
 ag probabilem, p̄bit eam p̄cedenter intelligere, qd libitans in eo casū
 iudicē agit in iudicio. Et t̄ advocatū p̄t ei licite patrocinari.
 P̄ter in pari casū favendam ē potis reo quam actori. Et si cā
 sit ag dubia & probabilis p̄o utraq̄ parte, n̄ p̄t advocatus
 nescipere partem actoris. Et illud axioma habere locum
 in dubio facti, n̄ in dubio iuris, ut diximus digutade p̄cedēti
 sect. 3° in principio, in dubio a. facti iam erit eo ipso certum
 ius rei, & per consequens n̄ poterit advocatū patrocinari actori.

Quinto conveniunt quando casū unius fore nihil
 p̄o probabilitatis, ut vix ut movetur spes in ea obtinendi, eo
 qd apud iudicē semper rejicitur, n̄ hēere regulariter advocatū
 eam nescipere, qd p̄bit sine fructu expensū a suo cliente temp̄s
 & pecunias, & qd hęc illa cōtēter n̄ estimaretur probabilis.

Difficultas tota ē quando casū utriusq̄ ē probabi-
 lis, alioq̄ tñ probabilior, utrum p̄bit advocatū defendere minus
 probabilem. Concedunt fere oēs p̄e defendi reum in cā
 minus probabili, p̄e ibidē nescipi eam actoris minus probabilem
 in casū, parvi momenti, in casū a. maximi momenti aliqui
 putant n̄ p̄e nescipi eam actoris minus probabilem contra reum
 habentem casū probabiliorē quando inde reo ingens nocumen-
 tum memineret. ita totus ubi s^t & alij. Sēns vero cap. 31
 dub. 9. dicit id habere locum quando casū potiri parum interet
 actoris, & aliunde reo affert gravē detrimētum.

Alij probabilis sine distinctione concedunt p̄e
 nescipi

recipi eam actoris vel rei magis probabilem in unum, dummodo
hinc monetur de sua minori probabilitate. Ita Vasquez. 1ma Ed.
diss. 64. cap. j. Salas ibi tract. 2. diss. circa sect. 11. n. 103.
Aur & alij quos refert & sequitur Sanchez tom. j. in decal. lib. j.
cap. 9. n. 53. Ga illa distinctio inter causas leviores & graviores
n. h. fundat. si e. reus h. ius in causis gravioribus, habebit
etiam ius in obij, cum lex vultet dicat in pari causa forendum
e. reo. Deniq. a priori p. b. Ga licet reus hat eam probabilem,
actor in h. eam probabilem & probabile e. meliorem e. eam
actoris & advocaty sequendo hoc iudicium probabile, si illud reci-
pere tanquam eam meliorem e. veriorem. Go a. reus in dubio
preferens, ut iam diximus, debere illigi de dubio facti, vel, ut alij
volunt, illigitur de dubio negativo, n. de dubio positivo e. probabili,
quale e. illud de quo hic agimus.

Obijcies 1ma: Iudex tenetur sententiam professe
pro parte probabiliori regulariter loquendo, ut diximus sup. p. ced.
sect. 10. & Advocaty n. pot defendere eam magis probabilem,
hoc e. e. petere a Iudice. Go Iudex licite, facere n. pot.
Et Iudex ex officio tenetur elipere partem probabiliorem, ut ibi
diximus, Advocatum vero n. habere potest eam a Repleb.
sibi impositam, nec etiam suadere. Iudex aliquid illicitum n. a.
suas et p. Iudices pro parte minus probabili, sed conatur
proponere rases pro sua parte, ut eo modo Iudex fortasse convin-
catur e. putet illam e. probabiliorem e. iudices pro illa, n. e.
tenetur iudicare pro parte probabiliori utraq. sed pro ea que
ip. videtur probabilior.

Dices & potest etiam Advocaty defendere partem
probabilem ut suadet Iudici illam e. probabilem, e. hoc modo
obtineat eius sententiam pro suo cliente. Negatur aequal. Ga
in hoc casu iam foret iniuriam clientis qui pet. ut vel defendat
rem n. suam, in nro. a. casu supponimus intervenire iudicium
probabile de iure sui clientis, Go sufficit ut n. defendat rem
sui iudicium.

Obijcies 2da: Ga ad hostilitatem belli n. sufficit
Go secundum opinionem probabilem, Princeps hat ius alij contra
alium pro quo potest probabilior sententia & nec Advocaty potest bollare
contra alium habentem probabilem eam. Et quiq. ut
de antecedenti, de quo est vox AD. sententia meo p. no. conseq. Ga
bellum e. executio sententia, quare Princeps iam se hat ut Iudex
condemnans partem contrariam, licet a. Iudex n. potest iudicare

contra

contra sententiam probabiliorum, Advocatus tamen defendere partem
minus probabilem, ut diximus, quia ipse defendendo non desinit nec
mittit exequendo sententiam, sed proponit rationes ad experiendum
an iudici fortasse appareant probabiliores vel et probabiles rati-
onibus contrariis.

Hinc inferitur resolutio dubij practici: an quando
chiens bonum sit ius in causa possessionis, si tamen in proprietate;
potest Advocatus eum defendere in causa possessionis, imbecillum dum non
tractatur causa circa proprietatem. Negant aliqui. Bulgos de
Pax in proemio legum Tauri n. 3 23 2. c. segg. fatus Medina
summa cap. de Advocatis & Procuratoribus in loco eorum peccato,
dicens peccare quando suscipiunt defendendum aliquid caput rubrum
sub quo contextu remouentur eadem aliquam apertam invidiam,
quod etiam videtur colligi ex Innocentio c. pavoralis. Sed a.
videtur esse quod tunc ille chiens tenetur in conscientia reddere statim
rem illam quoad proprietatem vero Anlo, cum sciat certo hunc esse
suam sed illic peccat defendendo possessionem & etiam
Advocatus peccat eum, adiuvando & cooperando istis peccato.

Alijs tamen vixi doctis probabilis videtur pars affirmans
pro qua afferitur etiam Bartoloni, dicto tract. verum quod ian.
alios afferens. ita a. probari arguo contrarij: quia iudex in praedicto
casu videtur facit conservando illi possessionem donec egatur de
proprietate, leges e. id volunt ad vitanda graviora mala & Advocatus
potest peccare & consilium iudici id quod ipse iudex potest & debet facere,
Advocatus e. idem dicit quid hic est, nunc iuxta leges debeat
facere. ex quo responderi etiam potest ad arguendum contrarium, quia
sicut litigans peccat tunc petendo possessionem, Advocatus tamen non
cooperatur positive ad illud peccatum, sed solum permissive, nam
sicut leges permittunt & volunt illam non quodam bonae iudicis
condet de defectu proprietatis, & per consequens permittunt
illum conservari in possessione iniusta, ita iudex potest id precipere
etiam si sciet iniudicium circa proprietatem. de ergo Advoca-
tus potest consilium & petere quod permittatur, ocs. e. permissive
cooperantur ad vitanda graviora mala. quare sicut meretrix
petens a Pratore defertur ab ijs, qui eam volunt cum violentia
sa meretricis impetire, peccat eundem petendo, Prator tamen non
peccat concedendo, nec etiam Advocatus qui hoc Pratori conse-
leret, nam hi volent concurrunt permissive, ita in nro casu
docentem videtur, ratio a. e. quia Advocatus tunc exercet munus
consuloris apud iudicem, respondet e. consulendo prout de iure;
quare

quare licet hoc consultum referret in favorem sua partis &
de eo sollicitetur ab ea ad consulendum, tunc tñ ipse clientem
iniustum n̄ fouet nec eius intentionem approbat, sed solum se
h̄t consulendo & proponendo Iudici quid ipse agere debeat ex sup-
positione q̄ ille clientis petat possessionem rei, n̄ videtur cooperari
positivè ad permittendum ad malum, atq̄ ideo fouere pot̄it inten-
tum legislatorij, q̄ licitum e.

Juxta hæc principia respondentur e curiam interroganti
hunc casum: quidam habebat gabellas curiam oppidi ex concessione
Principis ad beneplacitum Genus Principis quatenus ipse n̄ renouaret.
post aliq̄ temp̄ Principis e eius nomine fiscalis, petijt q̄ expolia-
retur possessor, qua ritum fuit: utrum Advocat̄ pot̄t licite illum
defendere, in Iudicio supposita lege municipalit̄ q̄ nemo solietur
antequam audiat̄. Affirmaverunt aliqui Advocatum p̄oc. illum
defendere vsq̄ ad imam sententiam allegando titulos pp̄ quos conatus,
gabellas iterum a Principe impetrare.

Alijs tñ merito visum fuit n̄ p̄oc. q̄ nihil poterat
allegare Advocat̄ pro suo cliente, fundaret e iustificaret eius
intentionem, cum nullus p̄ort̄ ebt tituly impedens expoliationem.
In casu quidem præcedenti Iudex poterat illud considerare, ut diximus,
in hoc a. casu Iudex n̄ p̄t illum n̄ spoliare, e per consequens
Advocat̄ n̄ p̄t oppositum cogitare, nec aliquid allegare pro sua
parte, q̄ iustus e licite pot̄t fieri. Admitterent utrumq̄ id fieri
p̄oc. n̄ possessor ille haberet aliquas congruentias e rades pecu-
nias ad movendum Principem, ut licet n̄ ex subditia cum magna
tñ congruitate pot̄nt inducere Principem ad prorogandam gr̄am,
tunc e. Advocat̄ pot̄t allegare illas rades e titulos, n̄ quoniam
ad præcedendum ius, sed ut Iudices ex congruitate concederet breve
temp̄s audiendi Principem e proponendi novas illas rades, ob quas
probabile erat Principem necessurum a repetitione tabellarum,
hanc e. prorogandam dare ex præsumpta voluntate Principis n̄
videtur illicitum, e per consequens proprium Iudicij considerare
licitum ebt Advocato.

Dubitatur Edo principaliter quale pretium licet
Advocat̄ accipere pro patrocinio. Verum e p̄oc. accipere
pretium pro suo labore, v̄t docent des cum S. Thoma in pres.
q. 71. art. 4. pretium a. iustum e duplex, primum e q̄
lege humana e taxatum. Dum q̄ deficiente lege, humana
existimatur æquale attentis oibz circumstantijs. In hac itaq̄
31
mas

ma quam pluribus legibus peculiaribus provinciarum inveniuntur
taxata prope pro advocatis, de quibus legibus in eorum dicendum e
vbi n condiderit de eorum iurisdictione vbi e eorum abrogatio
per vnum contrarium observandas ee. Aliubi tñ n videntur ee
in vtu vt de legibus hispanis fatentur plures, cum quibus sentit
Luisis Turriano dicto art. 9. post illas. v. leges rerum pretia
nummum aucta st, quare n e equum maxime idem pretium per
trocinij variatis pretis aliorum rerum.

Vbi ergo pretium legis humane n inveniuntur,
dandum e pretio nacti, circa qd aduertendum e profuturum ee
iure eoni ne conveniant cum cliente de pretio post inchoatam
litem, ad vel ante inceptam vel post finitam, vt colligitur ex
c. infames 3. g. 7. Ratio e. e. qd postquam dicens manifes-
tauit advocato sua instrumenta e. regularit sua secreta,
cogetur dare pretio qd advocatus voluerit ne ab ipso prodeatur.
Similiter prohibetur de iure eoni convenire de certa quota vt
d. iudicia, 2. tra, vel 3. ta parte, litem pro pretio patrocinij l. sum-
tus ff. de pactis. l. litem C. de procuratoribus c. vltim. 3.
g. 7. Ratio a. e. ne prebatur advocato occasio procurandi
victoriam per fas vel nefas. hac tñ, si aliunde pretium iudum
n excedunt e. dolus vel fraus cesset, n obligabit ad restitutionem.
videatur Sanchez lib. 6. consil. cap. 7. dub. 9. e. lib. 3. cap. unico
dub. 4. 2.

Hinc inferitur pde advocatum obora pretium
accipere a cliente post victoriam aliqd donum gratis datum in
signum gratitudinis vel laetitiae, ad cuius collatione ipse advocatus
n cogit exprehte nec imphcite, vultu torio, vel manu incusso
n petrocindando diligentes in alia litem. post etiam famuli advoca-
ti scribentes accipere aliqd gratis a litigante, n tñ aliter
extorsum, si alias a suo dno hnt sufficiens dispendium, qd si
illa n hnt, poterunt aliquis a litigantibus accipere in partem. Hi-
pendij, ita vt litigantes sciant se illud minj debere dare. Advoca-
tato, quem dixerunt si advocato daret famulo sufficiens dispen-
dium pro labore illo scribendi.

An vero advocatus tenetur aliquando patrocinari
gratis pauperibus, pertinet ad materiam de elemosynis, e. e. eadem
doctrina que in alijs obligatoribus succurrendi proximo in gravi
eius necessitate, que magis vel minj obligat iuxta maiorem
vel minorem proximi necessitatem. videatur Thomas Sanchez
dito lib. 6. cap. 7. dub. 5. Deniq que persona atqueatur

a mu =

q. munere hauriati, pertinet oio ad Iuristas. videtur idem Sanchez ibi dub. 2. esse.

Tertio ergo dubitatur de Notariis: an peccent contra debitum sui muneris transendo partibus, vel eorum sollicitatoribus aut procuratoribus processus originales vel habentes scripturas originales. Supponimus Notarium seu tabellionem teneri iuste fideliter exercere reus officium, n. solum ex debito muneris, sed etiam ex iuramento quo contracta multa in particulari promittit, de quibus Nauarrus in man. cap. 24. n. 52. et Toletus lib. 5. Summa cap. 41. nimirum qd. conficiet instrumenta de quibus fuerit rogatus bene & fideliter, qd. seruetur secretum sibi commissum, qd. n. conficiet scienter instrumentum vtriusque, qd. retinebit apud se originale omnia instrumentorum, qd. nullo odio, amore, spe, vel timore, abutetur suo officio ec. hoc supposito ad casum propositum respondetur peccare quidem graviter & cum obligatione restituendi, quando & periculum aliqd. qd. vel amittatur instrumentum illud originale, vel falsificet aut aliqua ex parte mutetur. quando vero nullum est tale periculum, n. videntur dampnari peccati mortalis, qd. iuramentum retinendi scripturas originales n. videtur violari, quando scriptura & per aliqd. breve tempus apud personam talem ut pensare sit ac si retinebatur apud ipsum Notarium.

Dubitatur qto: quid sentiendum sit de Notariis, qui ob temporis angustias retinent apud se Registrum qd. iam summarium & breue, qd. appellant Protocolum, sibi breviter continetur per subscripta, quam postea cum vacaverit extendant, interim vero dant partibus exemplaria extensa, contingit a. haec protocolle n. extensa manere per menses & annos apud Notarium. Toletus sibi s. dicit hoc esse peccatum mortale, qd. morale periculum, qd. contingere, qd. moriatur Notarius illis nonsum extensis, & per consequens n. deserviant ad faciendam fidem. & quidem loquendo de protocolle qua non faciunt fidem in iudicio vera & censura Toleti quodam differtur per longum tempus moraliter loquendo. Oportet fr. advertere, aliquando scripturam manere n. extensam, sed tñ cum sola subscripta & cum subscriptione necessaria, sicut n. cum solemnitatibus accidentariis, huiusmodi vero scripturae originales solent facere fidem in iudicio, in his a. mitis foverit confessarij procedere cum Notario, dummodo ipse curat paratim eas scripturas complere, & absolvere, quando veti scripturae manent

maneat eadem in compendio, seu per notas deservientes ad me. 2114.
moran e qua in iudicio n̄ facit factum, oportet urgere e
premere Notarios ut eos quamprimum extendant, qd̄ si hoc somel
e iterum promiserunt e n̄ fecerunt, n̄ h̄ absolventi donec de
facto perficiant vel dantur modum quo de facto perficiantur.

Quæritur s̄to: utrum Notarij, & Secretarij, qui
faciunt qd̄ processus in eadē veniant ad alios iudices vel relatores
& receptores, ad quos iuxta ordinem Rota vel illy tribu-
nalis n̄ debebant venire, peccent cum onere restitutioni. Aliqui
de hoc consulti dixerunt n̄ ee peccatum grave, saltem contra
litigantes, sed ad summum contra illam relatores vel recep-
tores ~~cum~~ cui ^{aus} offerretur talis emolumenti occasio, hunc d̄,
damno, p̄c̄ satisfieri progrediendo illis alium processum vel eadē
aq̄ stidem. Qd̄ a. hic iudex vel Auditor pot̄ pot̄is quam ille
Cognoscat de hac cā, n̄ videri iniuriam gravem contra litigan-
tem, cum oēs iudices sint approbati, e aliq̄m pars ista
pot̄ recurrere iudicem sibi suspectum si rāabiliter ab eo sibi
timet.

Aliqui t̄n de hoc yso consulti melj dixerunt
ee peccatum grave, cum obligatōe restitutioni, nam licet ille
qui ex munere suo deputat̄ e ad distribuendos cās, inter iudices
e alios Officiales n̄ pot̄ favore, alij t̄n qui id n̄ p̄nt ex
officio, vel qui debent id facere per sortes aut per aliam viam
determinatam, n̄ pot̄ illum modum invertere sine iniuria
litigantis cuius multum interest habere hunc vel illum
iudicem. E quidem grave onus e cogi ad recusandum ali-
quem iudicem, nec a. semper auditur recusatio, nec vitari po-
terunt gravissima inconvenientia quæ ex ipsa recusatiōe ori-
untur. graviter ergo nocet hac iudicij variatio litiganti,
e per consequens cum fiat ab eo qui n̄ h̄ ius, videtur fieri contra
ius e per dolum aut iniuriam. Aliquando fortasse variatio
erit ad hoc accidentalit̄, ut p̄ levisatem mæ n̄ contineat in-
iuriam gravem, sed t̄n ex genere suo gravis iniuria e, in ipso
t̄n litigante qui processus quam eam venire ad tales vel tales
cōs iudices, n̄ erit regulariter contra iustitiam, si abrit
iis e dolus e processus per media licita, hoc e, petendo ab
illo qui h̄ plenam potestatem distribuendi cās inter iudices,
vel obsequando tempore quo hoc cā debeat ad talem iudicem
e n̄ ad illum aliam spectare.

Quæritur s̄to: ad quid teneatur Notarij qui
fecit

fecit instrumenta falsa in damnum tertij. Certum e teneri
ad restitutionem n̄ rediuentibus ijs qui emolumentum illud
acceperunt. que situm tñ fuit ad quis tenentur eiusmodi No-
tarius qui exstans in mortis articulo n̄ habebat unde reditu-
ret. Et teneri ad faciendum quantum in se e vt pars ar-
netur illa, n̄ tñ videtur teneri ad se infamandum e. te p̄oden-
dum cum tanto dedecore, nam res inferioris ordinis n̄ debent
restitui regulariter loquendo cum iactura reipm ordinis infe-
rioris que iuste possidentur iuxta sententiam eodem, quam tradit
Lectio. d. cap. j. in. q. 5. debet tñ allegari eum in cuius fave-
rem scriptura facta e ei iudare. vt restituat aut scripturam
sibi reddat, alioquin minari e iniuriare, quantum sine men-
taci poterit, se falsitatem manifestaturum. Deniq in hoc n̄
sufficiat videtur nonnullis teneri Notarium apud Confessarium
relinquere schedulam subscriptam in qua declararet falsitatem
illius scriptura e. et quam se remittat in testamento decla-
rans auctoritatem illius schedule. Idem remedium
plurimq erit bonum e. iniungendum, vtriusq tñ n̄ videtur
obligare, q̄ etiam illo modo se infamat poenitens, saltem post
mortem, s̄t. a. illa infamia ee ardo grauis, vt n̄ obligetur cum
tanto onere reparare damnum pecuniarium, q̄ fortasse n̄ erat
tanti momenti. sicut etiam mater doctera n̄ tenetur semper
cum tanto onere manifestare suum adulterium ad impedendam
successionem filij spurij e. damnum filij legitimi, aliquando tñ
tenebitur mater ad facere, quando infamia sit talis que me-
rito postponenda sit ingenti damno hereditatis eximia. Simi-
liter de Notario cum proportione dicendum videtur, nam regula
illa q̄ n̄ obliget restitutio bonorum ordinis inferioris eum iactam
bonorum ordinis superioris, debet oio accipi cum hac limitatione.
quis. e. dicat q̄ aliquis excusetur a restituenda hereditate
magna, e. q̄ timeat febrem trium vel q̄ dierum, e. per conse-
quens iacturam aliquam sanitatis que e in superiori ordine
bonorum. imo ipimet, qui matrem adu. borem excusat a
manifestando adulterio, dicunt teneri eam manifestare. illud
filio si sperat filium legitimum e. restitutum e. et cum r̄p̄o-
nunt teneri matrem cum aliqua iactura fame, nam hoc ipsum
manifestare filio e. infamare se apud ipsum. illa ergo
regula debet illigi cum proportione, hoc e. excusari aliquem
a restitutione boni inferioris, quando id facere n̄ sit sine tali iac-
tura boni superioris, que iactura iudicio presentis viri sit

incom =

incomparabilis cum illo bono inferiori. regula. a. ad disc. jjs.
cernendum quando hęc talem incomparabilitatem, videtur eē
quando iudicio prudentum creditor irrationabiliter se gereret &
creduliter exigens restitutionem cum tanto onere, v. g. si fu-
ratus es Petro decem iulios nec potes restituere, nisi expendas
centum ad mittendos illos decem, irrationabiliter exiget Petrus ut
adhuc cum tanto onere restituas decem iulios. sic etiam si
debes Petro famam nec potes restituere, nisi cum ratura vita,
irrationabiliter & creduliter se geret exigendo famam cum onere
& iactura illa incomparabili. denig si debeas Petro mille
scutis, quæ n̄ potes restituere sine gravissima ratura
fame quam iusti possides, eodem modo exasaris, quā n̄ ē compa-
rabilis iactura fame cum mille scutis; e contra verò si n̄ potes
restituere centum furto ablata quam expendas alia decem,
teneberis. similiter si n̄ potes restituere famam personæ gra-
vissime vel civitatis sine aliquo remoto periculo vita, plerumq;
teneberis. denig si n̄ potes restituere ^{regnum} sine aliqua iniuria
gravi, n̄ exasaris a restitutione, quā hæc oia s̄ comparabilia
inter se, nec excois illi ē tantus ut tollat eam proportionem,
quot. e. reperies qui velint ^{regnum} etiam cum aliqua ^{gravi} iactura
vel etiam famam cum aliquo periculo vita &c. ad
mum ergo casum de Notario iuxta, hæc dicendum videtur sage
sapienter obligantem ad manifestationem faciendam saltem post mortem,
quod detrimentum illius fame post mortem suberundum n̄ videtur
tanti faciendum, ut p̄ illud cogatur alius detrimentum mag-
num pati fortunatum ex falsa scriptura proveniens, nisi forte,
ut dixi, detrimentum illius fame tantum est, sed dampnum
fortunarum eēt ad eo patreum, ut n̄ eēt comparabilia inter se
iuxta regulam assignatam.

Dubitatur 7mo. utrum Notarius teneatur resti-
tuere q̄ accipit ultra pretium taxatum ob instrumenta
que conficit. R̄ brevit̄ si taxat̄ sit iudic̄, tenetur utiq;
ad restitutionem, an verò sit iudic̄ dicit̄ ex multis p̄sent̄
circumstantijs que in facto consideranda s̄, plerumq; e. quan-
do leges taxantes s̄ valde antiquæ, n̄ continentur iam iudic̄,
quod pretia verum aliarum aucta s̄; quando verò leges s̄ nove
introducendum ē pro illis, nec glōbat̄ q̄ Notarij dicant̄ n̄ p̄e
se alere familiam si legem observent; R̄ e. hoc provenire
lex eo q̄ velint alere familiam supra conditionem cui Status,
debent & considerare multiplicato numero Notariorum vilissime
iam

iam eorum operas, ac provincie n̄ hoc nec debere nunc conser-
vare nunc splendorem illum, quem nobiles viri vel quem habe-
rent si fuerent pauci Notarii in Republica ut olim erant.

sufficere
sunt tñ aliqui casus in quibz Notarius p̄ ali-
quid accipere ultra pretium coe. Primo quando datur oro
gratias, & Notario constantiter affirmante id sibi nullo modo
deberi. ubi adverte^{non} qd Notarius interrogatus de pretio dicit
da qd volueris, haec e. e. ars ad accipiendum ultra pretiam
iudicium. Seco quando ille qui dat aliquid scit bene quantum
debetur, & tñ qd liberalis dat sup̄ga debitum, n̄ tenetur No-
tarius ad neminem de pretio, qd iam est inutilis illa admonitio.
Tercio quando debentur novem Julij v. g. & n̄ occurrit moneta
minor scuto, nec ipse notarius ostenderit difficultatem expedi-
tandi commutationem monetae, ille. a. alius dicit in re. suo. p̄
illum exestum cum gratitudine retinere. Quarto addunt
aliqui quando persona quae dat e tanta dignitatis, ut dici
n̄ possit ne dederis mihi ultra pretium taxatum, hoc etiam ex-
centum recipi & retineri. Quinto quando instrumentum
tali tantoz laboris fit, v. g. testamento moribundi vix e
morose potentis loqui, vel quando oportet longum iter agere
ad instrumentum conficiendum, vel ponere multum Sudicij
& industria ultra Notarios mediocriter p̄ritos, ut in instru-
mento dotis & capitum Matrimonialium, in fundacione Maio-
ratus vel alicuius operis insignis, pro his e. partes libenter
tribuunt magnum pretium & tñ miseri solet aliquis libe-
ralitatis, atq̄ ideo possit accipere ad arbitrium boni viri, pen-
satis circumstantijs laboris, & habilitatis, sc̄ia, qualitate etiam
personarum &c, nisi hoc etiam pretium ad eiuusmodi casum
lege obligante taxatum.

Dubitatur octavo: utrum Notarius faciens sci e
ntor instrumentum pro contractu usurario, teneatur restituere
illi qui postea solvit usuras. Convenit apud oēs si instru-
mentum expresse contineat contractum usurarium, n̄ peccare
Notarium contra Subsidiariam regulariter loquendo, qd virtute illis
instrumenti dicitur n̄ obligat mutuatarium ad aliquid restituendum.
Convenit etiam quando n̄ explicatur sed palliatur contractus
usurarius sub nomine alienis debiti, tunc Notarium peccare contra
Subsidiariam conficiendo illud instrumentum quo postea mutuatarius
cogebatur postea solvere illud debitum, saltem quando instrumentum
n̄ conficitur petente ipso mutuatario. Duplex e diffi-
cultas

causas. an id Prima; an si fiat instrumentum volente. & 116.
petente mutuatario, adhuc peccat notarius contra iustitiam.

2da, an quando instrumentum explicat contractum usurarium,
obligat in Notarium ad restitutionem, si fiat in eo loco ubi iudices
solum obligare ad solvendas usuras.

Circa primam difficultatem coram e vera tentia docet
Notarium peccare, quidem tunc contra iuramentum, qd facere
solum in pleriq locis quando suscipiant illud officium de non
conficiendis talibz instrumentis, si tñ tenent ad restitutionem
qd petenti e volenti n fit iniuria, contra hoc tñ obijci pōt,
qd usurarius etiam obligat mutuatarium volentem e pe-
tentem ad usuras solvendas, mutuatarius e. offert sponte
illam obligationem & similiter Notarius peccabit contra iustitiam obligando
interd. publ. mutuatarium ad solvendas usuras passivas licet obliget petentem.

Et tñ negando conyeg: qd usurarius vult exigere
postea usuras a nolente eas solvere, e in ordine ad hunc finem
accipiat promissionem oblatam a volente redimere suam vexationem,
cum pōt dare mutuum qd indifferenter petitur etiam sine illo
onere, quare n obligat volentem sed consentientem ad redime-
dam vexationem, ab vero Notarius n hōc anm exigendi postea
a nolente, nec modo obligat inuitum sed petentem determinate
ab illo illam scripturam qua obligetur, n e. petit a Notario
scripturam indifferenter sed determinate, nec ipse pōt dare
petitur nisi ipm illo onere; quare hōc qd oio in hoc casu sicut
qui petunt volentem e petentem ligare hōdie in domo Pauli
cras pōt ab ipso Paulo iniuste verberari, Pauli quidem
peccaret cras contra iustitiam verberando, ille tñ qui hōdie ligat
Petrum ad determinate petentem n peccat contra iustitiam.

Si Notarius ligat illum instrumento mutuatarium ut postea
soluat usuras, quas quidem postea usurarius iniuste exigit, No-
tarius tñ n peccat contra iustitiam ligans hōdie illa scriptura
Petrum ad determinate ab ipso petentem e volentem.

Circa 2dam difficultatem aliqui dicunt etiam
illud instrumentum n fiat ad petitionem mutuatarij, adhuc No-
tarium n obligari ad restitutionem, qd ipse solum dedit nudum
testimonium veritatis qd per quiescens concurrat ad damnum
alterius scilicet ex malicia iudicis abutentis illo testimonio
& condemnantis ad solutionem usurarum. ita loax. Medina
dicit de usuris q. 4. § de cogentantibz. e Angles q. de resti-
tutione advocatorum difficultate 6. concl. 3. Contraria
tñ

bñ sentia verior e. e. conis apud Silesi. v. p. 7. mo. g. 7.
 Lemium cap. 7. dub. 2. n. 120. Toletum lib. 5. summa cap.
 3. j. Navarram lib. 3. de restitutione cap. 2. parte. 2. dub. 1. s.
 quos sequitur Mandery tract. 5. cap. 3. dub. 2. f. nam hoc
 e. legi effectum ex malitia alteris, n. liberat a maleficio
 iniuriantia cooperacionem illam antecedentem, v. p. si scias Petrum
 querere inimicum ad eum occidendum e. manifestes illi ubi
 nis, testificaris plane verum, sciens Petrum illa, malitia notitia
 abuturum ad homicidium ex sua malitia, n. eris immensus a
 peccato iniuriantia sed participas homicidio, saltem si nulla cogente
 necessitate cooperatus es. Item si Tyranno occidendi iuriam
 manifestas Petrum e. iuriam testificaris verum, qua tñ notitia
 Tyrannus abutitur ad homicidium, cuius tu etiam participas nisi
 e. similiter Notarius fidei faciens de contractu vtrarius quia
 scit a Iudice executioni mandandum cooperatur illi iniuste
 exactioni futura, e. per consequens tenetur e. d. vel
 d. loco ad restitutionem, primo e. tenetur vtrarius, 2do
 d. Notarius.

Obicit Medina exemplum de Notario qui
 conficit instrumentum venditionis in quo emptor decipitur
 n. tñ ultra iudicium nisi preti, q. quid instrumentum pos-
 tea cogit emptorem in iudicio ad n. rescindendum contractum,
 e. tñ Notarius n. peccat contra iustitiam nec tenetur ad restituti-
 onem conspiciendo illud instrumentum quo venditor postea vobitur
 ad exigendum e. retinendum pretium iustum e. similiter
 in casu nro n. tenebitur q. instrumentum quo Iudex abutitur
 ad exigendas vtraras contra iustitiam. Offert item alius ex-
 emplum e. simile de testibus qui interfuerunt illi venditioni
 iniusta, hi e. licet n. fuerit confectum instrumentum, tenentur
 tñ postea rogati a Iudice testificari de contractu emptionis
 celebrato, nec propterea tenentur restituere emptori excessum
 preti quem q. illorum testimonium cogitur iniuste solvere
 e. nec Notarius in nro casu tenebitur, qui nihil aliud facit
 nisi testificari auctoritate publica id q. videt, scilicet contractum
 vtrarium e. promissionem vtrarum.

Aliqui respondent negando conseq. in istos
 exemplo, sed difficile respicitur nro discriminis; facilius ergo dicere
 potius in istos exemplo peccare etiam Notarium e. testes nisi
 saltem, precepto Iudicis vel legis cogatur, n. a. nihil eos
 cogat, n. videt quomodo Notarius n. rogatus ab ipso emptore
 consilio

172. 7ma p. 7
5. Notario
ante e. Not.
4. non
a malitia
si quis
alioquin
Notario
si in
nulla
danti
que in
participa
ratio
in iust
do del
ris, 20
qui
fuit
hum
tratum,
restitu
alio
maliter
x abuti
e alio
veder
tum, locu
e notari
excessu
se, ut
alio
licet
re utro
hui
et
nihil
em
cedit

conscio pretij eximii potest conficere instrumentum, quo 157.
emptor postea cogatur solvere pretium iniustum, hoc e., ut
dicitur, e. concurrere sine necessitate de spoliantium innocentem,
ut patetur l. alas de Contractibus tract. de vris dub. q. q. n. 7.
cum Navarra ubi se eodem consequenter meo iudicio videntur
e. de testibus in d. exemplo aduocato, qui si aliunde, si obli-
gentur si videntur potest hinc testificari illum contractum, ut
iudex cogat emptorem ad solvendum illum. imo etiam obli-
gentur a iudice ad testificandum adent veris equivois ne-
gare, sc. vidisse talem contractum, intelligendo ita ut emptor man-
scrit obligatus, sicut ipse emptor potest cum iuramento de negare
iuxta doctrinam eorum, quam in simili casu tradit Sanchez
tom. i. in decal. lib. 3. de iuramento cap. 6. n. 20. & segg.
unde consequenter fit teneri testes ad utendum hac equivoitate,
nisi aliunde timeant sibi dampnum, ut si aliunde potest probari
res e. ipsi convincerentur de falso testimonio vel timeant
alio simile detrimentum. nam sicut iudex excusatur pp.
legem obligantem illum, ita Notarius e. testes excusari pote-
runt a malitia iniuste cooperantis pp. preceptam cogens ad
conficiendum instrumentum vel ad testificandum. vide,
postea constat etiam in aliquo loco iudices pp. iustas cas
licite cogeret ad solvendas modicas vras promissas lege id per-
mittente ad vitanda graviora mala, adhuc Notarium si potest con-
ficere instrumentum de tali obligata solvendi vram, nisi ipsi
etiam Notarij ab eadem lege cogerentur id facere ad vitanda
alia in conveniencia.

Hac dicta sunt de casu illo conditionato, de facto
in regulariter Notarij liberi et ab hoc onere redituendi, eo q. in
ma instrumenta usuraria si faciunt nisi rogante ipso mutua-
rio. In casu etiam illo de emptione supra iudicij pretium, si in
per excessum ultra dimidium, excusabuntur ipse de facto Notarij
conficientes instrumenta, eo q. vel si constat excessus, vel si
potest facile negare partibus vram ministerium publicum,
si in Notarij potest sine gravi damno admonere contrahentes
de fraude e. iniustitia venditionis aut emptionis, si vides cur
exascher. Et hoc sufficiant de potestatibus ad pec-
cata fori iudicialis.

Disputatio V.